

2. maj 2025
Sagsnr. 02-1299-14/
Reference SGST

T +4524973890
E sis@sis.dk

Sundhedsstyrelsen
Strålebeskyttelse
Knapholm 7, 2730 Herlev
T +45 44 54 34 54
E sis@sis.dk
www.sis.dk

Christian F. Jensen
Sendt pr. e-mail: cfj@bonnoradvokater.dk
Svar på din klage

Kære Christian F. Jensen

Du har på vegne af Folkebevægelsen VITA klaget til Sundhedsstyrelsen i december 2022 *"i anledning af styrelsens anvendelse af den private organisation ICNIRP og Christoffer Johansen som rådgivere og kilder til viden i relation til spørgsmålet samt vurdering af den videnskabelige dokumentation for helbredsfarer og helbredsskader ved radiofrekvent, elektromagnetisk stråling, herunder fra mobiltelefoner, telemaster, 5G-systemer samt tidligere generationer af kommunikationssystemer, m.v."*. Du mener, at *"hverken ICNIRP, SSM eller Christoffer Johansen habile som rådgivere for Sundhedsstyrelsen inden for området radiofrekvent elektromagnetisk stråling"*. Du vil have, at Sundhedsstyrelsen *"anerkender, at ICNIRP, SSM og Christoffer Johansen ikke er habile som rådgivere inden for området radiofrekvent elektromagnetisk stråling"*, *"søger ny, habil rådgivning indenfor området radiofrekvent elektromagnetisk stråling"*, *"korrigerer sin vejledning på egen hjemmeside og i svar til andre myndigheder"*, og *"retter henvendelser af egen drift til offentlige myndigheder og private, som Sundhedsstyrelsen tidligere har vejledt på usagligt grundlag."* Klagen er på 95 sider og 83 bilag på ca. 3.700 sider, hvoraf de centrale bilag A-G i sig selv omfatter knap 250 sider.

Sundhedsstyrelsen forstår din klage således, at der hovedsageligt klages over Sundhedsstyrelsens anvendelse af ICNIRP som kilde og Christoffer Johansen som rådgiver. Sundhedsstyrelsen har endvidere anført bemærkninger vedr. Sundhedsstyrelsens forpligtelser efter sundhedslovens § 212 og Sundhedsstyrelsens samarbejde med udenlandske strålebeskyttelsesmyndigheder, herunder det svenske SSM, samt vedr. eventuelle skadevirkninger. Efter en konkret vurdering finder Sundhedsstyrelsen ikke forhold i klagen, som aktualiserer rettigheder eller forpligtelser i henhold til EMRK.

Vedr. ICNIRP

Sundhedsstyrelsen bemærker, at ICNIRP er udsprunget af International Radiation Protection Association (IRPA) og er formel samarbejdspartner med verdenssundhedsorganisationen WHO. Europa-Kommissionen anbefaler medlemsstaterne at benytte ICNIRPs retningslinjer ved udarbejdelse af regler på området. Danmark er således en blandt mange af medlemsstaterne, der følger rådets henstilling.

Af vores hjemmeside under https://www.sst.dk/da/Borger/Straaling_-miljoe-og-klima/Om-ikke-ioniserende-straaling/Mobiltelefoni-og-traadloes-teknologi fremgår, hvad der ligger til grund for Sundhedsstyrelsens vurderinger vedrørende trådløse teknologier, eksempelvis WHO's anbefalinger og ICNIRPs anbefalede grænseværdier.

Om Sundhedsstyrelsens anvendelse af ICNIRP som kilde henvises til Sundhedsstyrelsens hjemmeside, hvoraf følgende fremgår:

"De grænseværdier, der følges i Danmark og i de fleste europæiske lande, har baggrund i en henstilling fra Det Europæiske Råd om fælles standarder med baggrund i ICNIRPs anbefalede grænseværdier. ICNIRP er den Internationale kommission for beskyttelse imod ikke-ioniserende stråling.

ICNIRP har ophav i den internationale strålebeskyttelsesorganisation IRPA, og ICNIRPs arbejde finansieres af offentlige midler fra bl.a. IRPA og den Europæiske Kommission. ICNIRP er formelt anerkendt som samarbejdspartner af WHO inden for området ikke-ioniserende stråling."

Sundhedsstyrelsen oplyser endvidere følgende om, hvorvidt Sundhedsstyrelsen tager hensyn til mulige interessekonflikter, når Sundhedsstyrelsen vurderer de internationale anbefalinger:

"Sundhedsstyrelsen er ikke bekendt med, at der skulle være skjulte interessekonflikter i ICNIRP eller WHO. Vi er heller ikke bekendt med, at disse organisationers arbejde med sundhedsmæssige aspekter af elektromagnetisk stråling skulle være finansieret af teleselskaberne eller deres respektive brancheorganisationer.

I videnskabelige publikationer er det et generelt krav, at finansiering og interessekonflikter lægges åbent frem. Og det er Sundhedsstyrelsens vurdering, at de internationale retningslinjer, som er opstillet af ICNIRP i regi af WHO og EU er tilfredsstillende.

Eventuelle interessekonflikter for ICNIRP-medlemmer fremgår af "Declaration of Personal Interest" på ICNIRPs hjemmeside."

Der kan henvises til Sundhedsstyrelsens hjemmeside: Spørgsmål og svar om trådløs teknologi

Sundhedsstyrelsen er således ikke bekendt med, at der skulle være skjulte interessekonflikter i ICNIRP eller WHO, og deler ikke klagerens opfattelse af, at disse organisationers arbejde med sundhedsmæssige aspekter af elektromagnetisk stråling skulle medføre inhabilitet.

Vedr. Christoffer Johansen

I forhold til Sundhedsstyrelsens anvendelse af Christoffer Johansen som sagkyndig rådgiver i perioden 2015-2020, oplyser Sundhedsstyrelsen, at du allerede den 22. december 2020 i forbindelse med en aktindsigt (Sundhedsstyrelsens [i.nr.](#) 01-0100-28) blev oplyst om, at:

”Christoffer Johansen, cand.med., Ph.d., dr.med., i kraft af sin stilling som speciallægekonsulent (sagkyndig rådgiver) har rådgivet Sundhedsstyrelsen om - sundhedsfaglig risikovurdering af eksponering for lavfrekvente elektromagnetiske felter, primært relateret til elforsyning og højspændingsanlæg, og - sundhedsfaglig risikovurdering af eksponering for radiofrekvente elektromagnetiske felter, primært relateret til befolkningens dagligdags udsættelse for radio- og mikrobølger fra trådløse kommunikationsteknologier (mobiltelefoner, mobilmaster, WiFi m.v.).

Christoffer Johansen fratrådte sin stilling som sagkyndig rådgiver i Sundhedsstyrelsen den 30. juni 2020, og Sundhedsstyrelsen nedlagde i samme omgang stillingen som sagkyndig rådgiver i ikke-ioniserende stråling.”

Sundhedsstyrelsen sendte den 10. februar 2021 (Sundhedsstyrelsens [j.nr.](#) 01-0100-28) en uddybning af omfanget af rådgivningen, herunder i hvilket omfang, på følgende måde:

”[...] Christoffer Johansens rådgivning har været anvendt i form af bidrag til styrelsens besvarelser af folketingsspørgsmål og borgerhenvendelser samt som faglig sparring i forbindelse med formulering af indhold om de pågældende emner til vores hjemmeside.

Christoffer Johansen har desuden deltaget i styrelsens tværsektorielle gruppe om sol, ligesom han ved flere lejligheder har deltaget i de årlige internationale konferencer arrangeret af Bioelectromagnetics Society (BEMS) samt i årlige møder i WHO's internationale rådgivende komite for ikke-ioniserende stråling (WHO IAC) og i den fællesnordiske gruppe om ikke-ioniserende stråling (Nordic NIR), hvor de nordiske strålebeskyttelsesmyndigheder er repræsenteret.

Christoffer Johansen har endvidere besvaret telefoniske henvendelser, hvor dette er vurderet relevant, og han har fremsat faglige udtalelser til diverse medier. Han har også sammen med Sundhedsstyrelsen deltaget i møder med Energistyrelsen og Energinet.

Vi kan endvidere oplyse, at Christoffer Johansen i 2015 blev ansat med en forventet ugentlig arbejdstid på 12 timer til at varetage ovennævnte rådgivningsopgaver. Dette blev i 2016 ændret til 6 timer per uge og til 4 timer per uge i 2019.”

Det er herefter Sundhedsstyrelsens vurdering, at spørgsmålet om Christoffer Johansens rådgivning af Sundhedsstyrelsen er besvaret.

Sundhedsstyrelsen bemærker, at Christoffer Johansens ansættelsesforhold varede frem til 2020 og har ikke dannet baggrund for Sundhedsstyrelsens faglige vurderinger eller opgaver på området siden da.

Vedr. sundhedsloven

I henhold til sundhedslovens § 212 skal Sundhedsstyrelsen blandt andet holde sig orienteret om den sundhedsfaglige viden og informere borgerne, hvis særlige sundhedsmæssige forhold gør det nødvendigt.

Sundhedsstyrelsen besvarer borgerhenvendelser samt sundhedsfaglige spørgsmål fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet og andre offentlige myndigheder. Se vores årsberetninger, eksempelvis side 90-91 i den seneste beretning fra 2023: https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2024/Str%C3%A5ling/1_FINAL_SIS_AARSRAPPORT-2023.ashx . Mere konkret kan dette være besvarelse af folketingsspørgsmål, bestillinger fra andre styrelser og ministerier samt skriftlige besvarelser af borgerhenvendelser.

Vi har desuden et samarbejde med andre myndigheder om bl.a. 5G og mobiltelefoner. Derudover kommunikerer vi tilgængelig information i overordnet form på vores hjemmeside under https://www.sst.dk/da/Borger/Straaling_-miljoe-og-klima/Om-ikke-ioniserende-straaling med tilhørende undersider.

På baggrund af deltagelse i internationale fora på området, dialog med andre nationale myndigheder, løbende overvågning af den overordnede videnskabelige evidens og kommunikation herom via egen hjemmeside og ved besvarelse af borgerhenvendelser, folketingsspørgsmål m.v., vurderer Sundhedsstyrelsen, at forpligtelsen efter sundhedslovens § 212 er opfyldt.

Vedr. samarbejde med udenlandske strålebeskyttelsesmyndigheder Som det fremgår på hjemmesiden https://www.sst.dk/da/Borger/Straaling_-miljoe-og-klima/Om-ikke-ioniserende-straaling/Mobiltelefoni-og-traadloes-teknologi, skal Sundhedsstyrelsen følge forskningen på området og informere borgerne, hvis særlige sundhedsmæssige forhold gør det nødvendigt.

Sundhedsstyrelsen udfører ikke selvstændig forskning og baserer ikke sine vurderinger og anbefalinger på enkeltstående studier, men vi følger forskningen på området i tæt samarbejde med andre lande. I denne sammenhæng henviser vi rapporter, som blandt andet den svenske strålebeskyttelsesmyndighed SSMs videnskabelige råd for elektromagnetiske felter jævnligt publicerer, da disse indeholder klare kriterier for, hvilke studier der medtages i rapporterne, og hvilke der ikke medtages samt årsager til ikke at medtage studier.

Den videnskabelige litteratur er omfattende og kompleks, og vi samarbejder derfor tæt med vores kolleger i andre lande for at sikre, at vores sundhedsmæssige risikovurdering er tilstrækkelig og opdateret. Fællesnordiske møder afholdes normalt hvert andet år. Se siden https://www.sst.dk/da/Borger/Straaling_-miljoe-og-klima/Om-ikke-ioniserende-straaling/Mobiltelefoni-og-traadloes-teknologi/Spoergsmaal-og-svar under Internationale anbefalinger.

Dertil kommer særlige emnerelaterede møder, eksempelvis en fællesnordisk workshop om 5G-eksponering i 2023 og en europæisk workshop i 2024 om

generel eksponering for radiofrekvente elektromagnetiske felter. Vi deltager også i WHO's rådgivende komite for ikke-ioniserende stråling, som årligt mødes og drøfter området. Andre relevante kilder omfatter den franske sundhedsmyndighed ANSES, det hollandske sundhedsråd, den schweiziske BERENIS-ekspertgruppe og den tyske myndighed BFS.

Vedr. eventuelle skadevirkninger

I forhold til eventuelle skadevirkninger skriver vi på vores hjemmeside

https://www.sst.dk/da/Borger/Straaling_-miljoe-og-klima/Om-ikke-ioniserende-straaling/Mobiltelefoni-og-traadloes-teknologi , at studier har vist biologiske effekter ved

eksponering under grænseværdierne. Biologisk effekt er imidlertid ikke det samme som en skadevirkning. Det vil sige, at skønt et velunderbygget studie kan påvise en biologisk effekt på celleniveau, har man ikke derved automatisk kunne lave en kobling mellem den biologiske effekt og en skadevirkning hos dyr eller mennesker, og dermed er det uvist, om - og i bekræftende fald hvordan - den biologiske effekt kan medføre en reel skadevirkning.

Grænseværdierne forholder sig ikke til eventuelle langtidseffekter, da disse ifølge ICNIRP ikke er blevet videnskabeligt konstateret i tilstrækkeligt sikker grad. Derfor er grænseværdierne hovedsageligt baseret på opvarmning på kort sigt, da dette er en underbygget og velforstået effekt. På linje med SSMs videnskabelige udvalg, BERENIS, ANSES, BFS m.fl. vurderer Sundhedsstyrelsen, at der ikke på nuværende tidspunkt er videnskabelig evidens for skadevirkninger på mennesker forårsaget af eksponeringer under grænseværdierne.

Med venlig hilsen

Signe Struberga

Juridisk chefkonsulent